

ЕКОНОМІКА ТА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

УДК 338.24.021.8

Смоленюк Р.П.,
ректор, к.е.н., доцент
ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»

ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ

Smoleniuk R.P.,
rector, cand. sci. (econ.), assoc. prof.
Private institution of higher education
“Khmelnytskyi economical university”

THE FORMATION OF THE INFRASTRUCTURE OF THE AGRARIAN MARKET

Постановка проблеми. Ефективність роботи аграрного сектора економіки України та його конкурентоспроможності в значній мірі залежить від стану розвитку ринкової інфраструктури. Інфраструктурне забезпечення ринку продукції АПК, в комплексі з іншими організаційними заходами інтенсифікації агропромислового виробництва, слід вважати визначальною умовою продовольчої безпеки країни, зниження соціальної напруги, стабілізації національної економіки в цілому.

Проблема формування інфраструктури ринку продукції АПК складна і багатоаспектна. Її вирішення необхідно поєднувати з цивілізованими механізмами організації ринку агропромислової продукції, що робить надзвичайно актуальними дослідження механізму розвитку інфраструктури ринку продукції АПК в Україні.

Аналіз останніх дослідження і публікацій. Розробці теоретичних питань формування організованого аграрного ринку, розвитку його інфраструктури, удосконаленню його державного регулювання присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема Беленький П.Ю. [2], Галушко В.П. [18], Дмитрук Б.П. [3], Заяць В.М. [4], Ібрагімов Л.А. [5], Калетник Г.М. [8], Осика С.Г. [15], Остапчук А.Д. [9], Павленчик Н.Ф. [10], Пасхавер Б.Й. [11], Пилипенко Т.В. [12], Питель С.М. [13], Саблук П. Т. [1], Сорока І.В. [6], Точилін В.О. [16], Федько В.П. [17], Шмига О.О. [20], Шпичак О.М. [14] та інші. Їх зусиллями створений міцний теоретико-методологічний фундамент названого напрямку, вирішено багато його практичних аспектів. Проте окремі сторони цієї багатогранної проблеми не вирішені і вимагають поглибленого їх дослідження. Важливість вирішення даної проблеми послужила вибором теми статті і визначає її актуальність.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування методичних засад і практичних пропозицій щодо формування інфраструктури аграрного ринку

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринок виступає тією сферою економіки, де відбувається обмін результатами економічної діяльності її суб'єктів згідно із законами товарного виробництва. Він безпосередньо пов'язаний із суспільним поділом праці, і його основною функцією є зміна форм вартості - товарної на грошову і навпаки. За класичною і марксистською політичною економією праця у цій сфері не створює нової вартості, а тому є непродуктивною. Сучасна економічна думка довела, що така праця є продуктивною, бо саме

з її допомогою відбувається переміщення благ та задоволення потреб суспільства, а отже, збільшується і саме багатство суспільства [1; 5; 6; 16; 17].

Ринок як сфера економіки, де відбувається обмін товарами, забезпечує зв'язок між виробництвом і споживанням, що гарантує цілісність суспільного виробництва і відтворення, бо сприяє встановленню рівноваги між тим, що потрібно суспільству, його потребами, і тим, що виробляється економікою для їх задоволення. Отже, ринок - це певний тип господарських зв'язків між виробниками і споживачами. Він є обов'язковим компонентом товарного господарства. Від його повноцінного розвитку, що включає інфраструктурне забезпечення, залежить ефективність функціонування аграрної економіки.

Щодо характеристики сільськогосподарського ринку, то він, як і будь-який інший ринок, повинен розглядатися з позиції виробників і споживачів продукції, які утворюють відповідні сегменти ринку і відрізняються один від одного обсягами та структурою товарообороту. Структуризація сільськогосподарського ринку передбачає виділення в його складі ринку сільськогосподарської сировини та ринку продовольства (кінцевої продукції), а також різних продуктових ринків (зерна, цукру, м'яса та ін.).

Найбільш раціональним варіантом формування сільськогосподарського ринку слід вважати горизонтальний принцип, тобто за видами сільськогосподарської продукції та відповідними продуктами переробки, адже такий підхід створює умови для застосування системи методів державного впливу на ринок певного сільськогосподарського продукту. Кінцевою метою і завданням функціонування продуктових ринків є забезпечення продовольчої безпеки країни.

Функціонування будь-якого ринку перебуває у безпосередній залежності від стану його інфраструктури – сукупності допоміжних ланок і установ, які прискорюють та полегшують укладання і здійснення ринкових угод.

Створення розгалуженої ринкової інфраструктури – найбільш актуальне питання проведення кардинальних змін в структурі національної економіки України. Адже саме ринкова інфраструктура забезпечує взаємодію всіх підприємств, фірм, галузей, регіонів, окремих ринків.

Враховуючи значний наявний потенціал аграрного сектора України з виробництва сільськогосподарської продукції особливого значення набуває створення сучасної, за світовими стандартами, інфраструктури аграрного ринку. Формування ринкової інфраструктури має завданням обслуговувати процес ринкового товарообміну, забезпечувати його надійність, прозорість і стабільність.

Вивчення вітчизняних літературних джерел [2; 3; 5; 6; 15]. засвідчує, що вперше термін "інфраструктура" було запроваджено для позначення об'єктів і споруд, які забезпечували нормальне функціонування збройних сил, а з середини 50-х років ХХ ст. широко використовується в економічній і політичній літературі. В економічній літературі цей термін почав використовуватися в кінці 40-х років ХХ століття для визначення комплексу галузей господарювання, що обслуговують промислове та сільськогосподарське виробництво.

Для забезпечення наукового підходу до вирішення досліджуваної проблеми важливо в першу чергу визначити сутність інфраструктури та її структуру. На рівні загальнодержавного підходу поняття "інфраструктура" (від лат. infra- нижче, під + structura – будова) визначається як складова частина загального устрою економічного та політичного життя, що має допоміжний характер та забезпечує нормальну діяльність економічної та політичної систем в цілому. Дослівно інфраструктура — це основа, фундамент, внутрішня будова економічної системи [6; 17].

Окремі автори [1; 2; 16]. характеризують інфраструктуру як комплекс галузей національного господарства, які обслуговують промисловість та сільське господарство. До цього комплексу входять виробнича і невиробнича (або соціальна) інфраструктура. До виробничої інфраструктури належать шосейні дороги, канали, мости, порти, аеродроми, залізничний транспорт, зв'язок, системи енергопостачання тощо. Виходячи з цього, інфраструктура не виробляє кінцевого продукту в матеріально-речовій формі, а лише створює необхідні умови для його виробництва.

Таке розуміння інфраструктури як підпорядкованого, вторинного утворення породжує і відповідне ставлення до неї як до другорядного явища. Однак, на нашу думку, не слід їй відводити другорядну, допоміжну роль відносно сільського господарства чи промисловості.

Недостатня увага до інфраструктури може викликати як утруднення та уповільнення розвитку національної економіки, так і стагнаційні процеси. Наявність ефективно діючої сучасної ринкової інфраструктури є важливим чинником формування конкурентноспроможної національної економіки в умовах ринкових трансформаций. Особливістю вітчизняного підходу, пов'язаного з переходом економіки країни до ринкових умов господарювання, надзвичайно важливою складовою інфраструктури є ринкова інфраструктура (РІС). Необхідно зазначити, що термін “ринкова інфраструктура” вживається лише в країнах з перехідною економікою; в розвинутих країнах існує просто термін “інфраструктура”, який обіймає систему підприємств, організацій та закладів, які обслуговують ринок і допомагають йому нормально функціонувати.

В багатьох літературних джерелах [1; 2; 5; 6] виділяють наступні форми інфраструктури: організаційно-технічну, фінансово-кредитну, науково-дослідницьку, інформаційно-координаційну. Зокрема, до організаційно-технічної відносять - товарні і спеціалізовані біржі, торгові дома, оптово-роздрібні бази, посередницькі організації (трейдери), заготівельні контори, фірмові магазини; до фінансово-кредитної - комерційні банки, брокерські і дилерські контори, фондові, валютні біржі, страхові компанії, інвестиційні фонди, фонди профспілок та інших суспільних організацій; до науково-дослідницької - науково-дослідні інститути, навчальні заклади, аудиторські фірми, управлінські служби, служби контролю якості та сертифікації продукції; до інформаційно-координаційної - аналітичні агентства, рекламно-видавничі компанії, маркетингові служби, інтернет-послуги, агентські та експедиторські послуги, служби технічного сервісу.

Під “інституційною інфраструктурою” розуміють сукупність норм і способів поведінки для різних суб'єктів, що вступають у господарську взаємодію. Причому інституційна інфраструктура діє на різних рівнях господарської діяльності у межах господарюючого суб'єкта (регіону, галузі, підприємства). Інституційна інфраструктура – це правопорядок, який регулює відносини власності, спадщини, найму на роботу, ведення господарської діяльності в цілому. Законодавчо цей правопорядок повинен закріплюватися з урахуванням етнічних, релігійних, професійних, економічних інтересів суб'єктів і політичних особливостей державного устрою.

Окремі автори [5; 17] взагалі включають у зміст поняття “інфраструктура” все, що якоюсь мірою може сприяти швидкому економічному зростанню.

Інші [2; 6; 16] відносять до інфраструктури ті базові види обслуговування, без яких виробнича діяльність первинного, вторинного та третинного секторів національної економіки не може відбуватися. Тобто суть інфраструктури усієї економіки – це насамперед послуги: транспортні, фінансові, телекомунікаційні тощо.

Найбільш універсальним в літературі [5; 16] є, на наш погляд, визначення ринкової інфраструктури, згідно з яким, – це сукупність елементів, які забезпечують безперебійне багаторівневе функціонування господарських взаємозв'язків, взаємодію суб'єктів ринкової економіки і регулюють рух товарно-грошових потоків. Основна її функція полягає у забезпеченні зв'язків між елементами системи, до яких належать її об'єкти та суб'єкти. Крім цієї пасивної функції, ринкова інфраструктура виконує активну регулюючу функцію: впорядкування і регулювання взаємодії елементів ринкової системи. Реалізацією цих функцій забезпечується оптимізація руху товарно-грошових потоків. Інфраструктура забезпечує відповідність між потребами в товарах і послугах та здатністю виробництва задовольнити ці потреби.

В сучасних умовах ринкова інфраструктура – один з найважливіших механізмів створення конкурентного середовища в країні і забезпечення ефективного функціонування національної економіки. Головне її завдання полягає у забезпеченні ефективного функціонування ринкових механізмів шляхом безперебійного здійснення господарських взаємозв'язків та взаємодії суб'єктів господарювання, регулювання грошових, товарних, інформаційних потоків з метою подальшого зростання агропромислового виробництва та забезпечення соціально-економічної стабільності в країні.

Таким чином, ринкова інфраструктура є цілісною системою, яка об'єднує в собі окремі підсистеми – бази: організаційну базу – біржі, оптові, брокерські, дилерські та інші посередницькі організації, власні комерційні структури великих концернів, підприємства роздрібної торгівлі; матеріальну базу – складське і тарне господарство, транспортні системи; інформаційну базу – інформаційні системи за споживачами, виробниками, цінами, банківськими послугами; кредитно-

розрахункову базу – банківські і страхові установи, фінансові інвестиційні компанії; кадрову базу; нормативно-правову базу – норми і правила, що регламентують відносини суб'єктів ринкового господарства в процесі реалізації товарів і послуг.

До “матеріальної інфраструктури”, що створює матеріальні передумови господарського розвитку в розумінні надання бази послуг, він відносить: сукупність усіх споруд, обладнання і засобів організацій та підприємств у сфері енергозабезпечення, транспортного обслуговування та телекомунікації; споруди для захисту та покращання природних ресурсів; заклади державного управління, освітні та дослідницькі, а також оздоровчі та соціального забезпечення.

При вивченні вітчизняної літератури виявлено, що в наступних дослідженнях фахівці стали розрізняти загальну і спеціалізовану ринкову інфраструктуру [3; 4; 7; 8; 11; 12; 18; 19]. Причому, загальна ринкова інфраструктура, яка обслуговує ринкову економіку в цілому і складається з різних складових: організаційно-технічної, фінансово-кредитної та науково-дослідницької; економічної, виробничої, науково-технічної, ринкової, інформаційної структури. В складі інфраструктури виділяють загальну і спеціалізовану РІС Остання обслуговує окремі ринки.

В сучасній вітчизняній літературі фахівці виділяють такі основні типи інфраструктури:

- виробнича (інженерно-технічна) інфраструктура – сукупність інженерних комунікацій (зв'язок, водовідведення, водо-, енерго-, нафто- та газопостачання), агро меліоративних та інших споруд, що забезпечують нормальне функціонування усього комплексу виробництва у межах певної території. У межах виробничої інфраструктури необхідно виокремити інформаційну інфраструктуру. Найважливіша для інноваційного процесу така особливість сфери зв'язку, як її спроможність шляхом економії часу “індукувати” ефективність інших галузей, що споживають її послуги [6; 20].

- соціально-побутова інфраструктура – сукупність об'єктів і закладів житлового, культурно-побутового призначення, охорони здоров'я, відпочинку, торгівлі, тобто об'єктів, які забезпечують нормальні умови життя населення.

- інституційна інфраструктура – урядові заклади, науково-дослідні, проектно-конструкторські установи, за винятком органів і закладів безпосереднього управління виробництвом, а також конструкторських бюро, проектних і науково-дослідних закладів, що беруть участь безпосередньо у виробництві.

- соціально-виробнича (санітарна) інфраструктура – сукупність видів діяльності, матеріальних об'єктів з охорони природи та оздоровлення довкілля [2; 5; 6; 9; 10; 16].

Методологічні основи створення й функціонування складових ринкової інфраструктури, обслуговуючої товарний обіг у сфері АПК, викладені в роботах відомих вітчизняних вчених–економістів аграрників [8; 9; 10; 14; 18] та ін.

Вивчення літературних джерел з аграрної економіки засвідчує, що в загальнотеоретичному плані поняття „інфраструктура аграрного ринку” близьке до загальноновизнаного. Разом із тим наявні певні відмінності. Вони в першу чергу обумовлені особливостями розвитку аграрної галузі та характеристикою продукції (товару), ринковий обіг якої обслуговує інфраструктура. Тобто сучасна інфраструктура аграрних ринків розвивається відповідно до потреб останніх у таких послугах.

Таким чином, аналіз існуючих у вітчизняній літературі підходів до визначення терміну “ринкова інфраструктура” в системі національного господарства дав можливість сформулювати її сутність як сукупності системи, галузей, видів діяльності, організаційно-правових та економічних відносин, яка забезпечує функціонування, взаємодію та регулювання елементів економіки (в ідеальному випадку – відтворення і розвиток економіки в цілому) через інформаційні, фінансові та товарні потоки.

Загальна схема інфраструктури аграрного ринку представлена на рис.1. Вона охоплює складові елементи інфраструктури трьох ринків: ринку ресурсів і продукції, ринку фінансових ресурсів і послуг та ринку інформаційних послуг.

Як видно з даних рис. 1, основними складовими інфраструктури ринку матеріально-технічних засобів виробництва і збуту продукції та продовольства є товарні біржі з брокерськими конторами, агроторговельні дома, аукціони, оптово-продовольчі ринки, ярмарки.

Таким чином, ринкова інфраструктура є цілісною системою, яка об'єднує в собі окремі підсистеми – бази: організаційну базу – біржі, оптові, брокерські, дилерські та інші посередницькі організації, власні комерційні структури великих концернів, підприємства роздрібної торгівлі;

матеріальну базу – складське і тарне господарство, транспортні системи; інформаційну базу – інформаційні системи за споживачами, виробниками, цінами, банківськими послугами; кредитно-розрахункову базу – банківські і страхові установи, фінансові інвестиційні компанії; кадрову базу; нормативно-правову базу – норми і правила, що регламентують відносини суб'єктів ринкового господарства в процесі реалізації товарів і послуг.

Рис. 1. Інфраструктура аграрного ринку

Джерело: авторська розробка

Центральним елементом інфраструктури товарного ринку є біржа - установа, яка організує процес укладання операцій купівлі-продажу стандартизованих товарів на принципі врівноваження попиту і пропозиції. Вона сприяє забезпеченню безперервності розширеного відтворення і прискоренню обігу товарів.

Товарна біржа - постійно діючий оптовий ринок, що підвищує ефективність використання основних засобів, трудових ресурсів, зменшує потребу в оборотних засобах і банківському кредиті. За своєю сутністю вона є неприбутковою організацією і товаром не володіє.

Як свідчить зарубіжний досвід, на практиці функціонують різні товарні біржі, які класифікуються за такими ознаками: за характером діяльності, за масштабом діяльності, за мірою участі відвідувачів в біржових торгах, за характером біржових операцій. Зокрема, за характером діяльності товарні біржі підрозділяються на спеціалізовані, через які реалізуються окремі види товарів, а також універсальні, на яких здійснюються операції не тільки з різними видами товарів, але і з валютою, цінними паперами, а також фрахтовими контрактами.

За масштабом дії товарні біржі класифікуються на державні, регіональні, обласні, міські. Відмінність між ними, крім масштабів діяльності, полягає в тому, що державні біржі не переслідують комерційної мети. Вони можуть фіксувати ставки біржових зборів, а також регламентувати рівень цін по угодах.

За мірою участі відвідувачів в біржових торгах товарні біржі поділяються на відкриті і закриті. В торгах на закритих біржах можуть приймати участь тільки біржові посередники (брокери), а на відкритих - крім брокерів також відвідувачі. Сучасні товарні біржі за рубежом в основному є закритими.

За характером біржових операцій розрізняються товарні біржі реального товару і

ф'ючерсні. На перших - продаж контрактів супроводжується, як правило, наступною поставкою товарів. На ф'ючерсних біржах здійснюється продаж контрактів (угод) про реалізацію товарів, які будуть вироблені в майбутньому періоді. Переважна більшість бірж, які діють за рубежом, є ф'ючерсними.

Серед багатьох посередницьких структур за кордоном, зокрема у країнах СНД, важливе місце посідають комерційні фірми, що займаються торговельними операціями з обмеженою номенклатурою товарів, і торговельні компанії з універсальним асортиментом товарів. Серед останніх найбільш широкий розвиток одержали торгові дома - універсальні, багатогалузеві формування, що являють собою великі торговельні об'єднання, котрі мають тісні контакти з виробниками товарів і банками.

Агроторговельний дім (АТД) - підприємство оптової торгівлі, яке здійснює операції купівлі-продажу як від імені товаровиробників чи споживачів, так і за власний рахунок, може виконувати також консигнаторські угоди (реалізувати імпорتنу продукцію - матеріально-технічні ресурси та ін.). Основними функціями АТД є: торговельно-посередницька; організаційно-виробнича; інформаційно-координаційна; аналітично-консультаційна; інші напрями діяльності. На відміну від товарних бірж АТД укладає угоди з реальним товаром, з нестандартними партіями. Він скуповує невеликі партії сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, доводить до кондицій, доукомплектовує її до стандартних лотів і продає на товарних біржах або в інший спосіб.

Порівняно з біржами, що збільшують ланковість товароруху, торгові дома спрощують схему руху товару. Вони більше, ніж біржі, пристосовані до ведення операцій з нестандартизованими споживчими продовольчими товарами. Як великі закупівельні підприємства вони здатні купувати продукцію великими партіями за досить низькими цінами.

Торгові дома потрібні малому бізнесу, середнім і дрібним підприємцям, що не можуть закуповувати великі партії товарів безпосередньо у виробників. Акумуляючи кошти багатьох підприємців, торговий дім може з успіхом здійснювати цей процес.

Ефективність функціонування інфраструктури аграрного ринку в значній мірі залежить від комплексного, збалансованого розвитку всіх його складових елементів. Необхідно активно розвивати не біржову інфраструктуру аграрного ринку.

Аналіз не біржового ринку продукції АПК (овочів, фруктів, картоплі, молокопродукції) свідчить, що ці види продукції можуть мати різні варіанти просування і канали збуту (рис. 2).

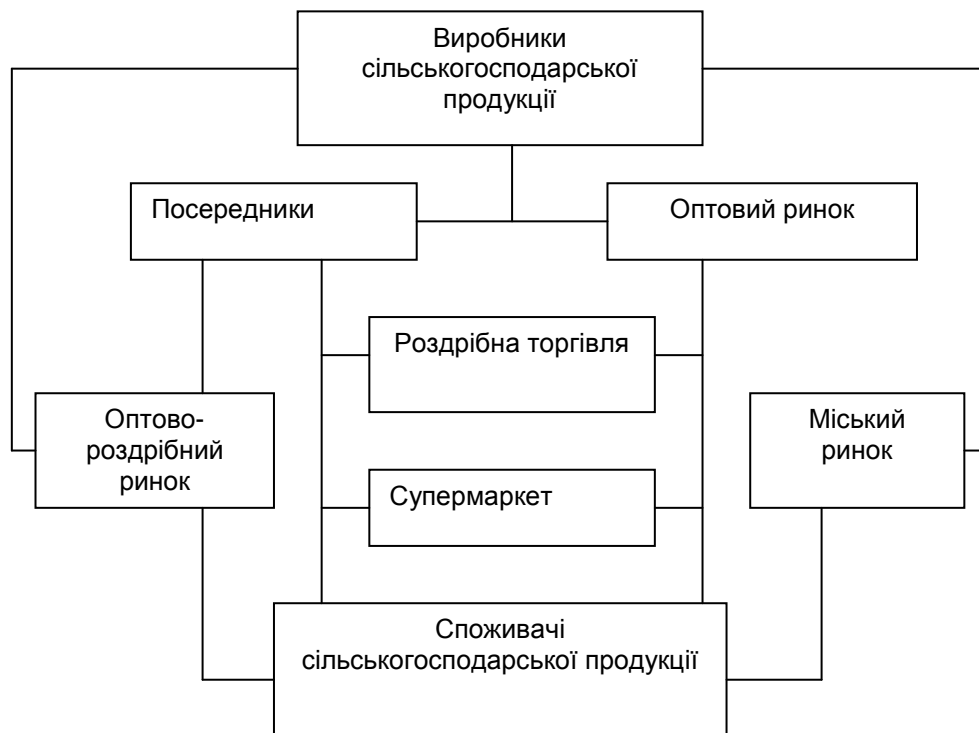

Рис. 2. Небіржові варіанти просування і канали збуту продукції АПК

Джерело: авторська розробка

Найбільш поширеним є прямий продаж продукції виробниками на міських ринках. До традиційних – відносяться прямі зв'язки між виробниками та роздрібною торгівлею або іншим "першим покупцем" сільськогосподарської продукції. При реалізації продукції використовуються також сільськогосподарські ринки з оптовими секціями й оптовими формами продажу продукції. Вони займаються одночасно і роздрібною торгівлею. Такі оптово-роздрібні ринки забезпечують розподіл товарів та їх доведення, переважно до перепродавців, а також до прямих споживачів.

Дослідження сучасного стану інфраструктури ринків аграрної продукції виявило недостатній розвиток її низового – сільського рівня, відповідно невирішеність проблеми збуту продукції сільських індивідуальних домогосподарств, внаслідок чого втрачається значна кількість та якість продукції.

В ланцюгу "виробник-оптовик-роздрібний покупець", який лише формується, відсутні тривалі, стабільні зв'язки, а взаємовідносини сторін не ґрунтуються на контрактній основі. Реалізація сільськогосподарської продукції переважно здійснюється внаслідок особистих контактів учасників ринку. У більшості випадків роздрібні торговці закупають безпосередньо у товаровиробників продукти сільського господарства й продовольства, що потребує проведення величезної кількості дрібних операцій з підготовки продукції до продажу: сортування, пакування тощо.

Теперішня економічна ситуація ускладнюється через повільне створення мережі пунктів заготівлі сільськогосподарської продукції, а також здійснення організаційних заходів щодо залучення об'єднань підприємств агропромислового комплексу, спілок споживчих товариств та інших формувань до процесу забезпечення прозорості аграрного ринку, обмеження дії законодавчої системи щодо запобігання недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності.

Актуальність удосконалення ринкової інфраструктури обумовлюється необхідністю збалансованого її розвитку, оскільки недостатньо розвинута інфраструктура починає гальмувати процес формування економічних взаємовідносин торговельних зв'язків і загального економічного росту виробництва.

Для обґрунтування розвитку ринкової інфраструктури доцільно провести аналіз існуючої ситуації в розрізі окремих об'єктів та секторів, які входять до її складу, критеріїв, за якими доцільно вибирати канали реалізації сировини та продуктів її переробки, а також визначити фактори, які впливають на процес виробництва і реалізацію продукції.

Важливим елементом ефективного функціонування ринкової інфраструктури є реклама - найекономніший шлях пошуку партнерів, за допомогою якої можна швидко вибрати прийнятний канал збуту чи придбання товару, конкретного оптового покупця чи продавця (в тому числі посередника-брокера або біржу). Вона покликана впливати на привабливість товару для споживачів, формувати престижність фірми на ринку регіону та за його межами.

При формуванні елементів ринкової інфраструктури необхідно враховувати зростаючу інтеграцію української економіки і суспільства у світові економічні та інформаційні системи при обов'язковому дотриманні національних інтересів.

Формування ринкової інфраструктури має здійснюватися з врахуванням наступних принципів:

- обов'язковою умовою успішного функціонування ринкової системи господарювання є наявність ефективного інфраструктурного забезпечення, яка регулює потоки товарів, послуг, фінансів, робочої сили;

- реформи, які відбуваються в Україні, торкаються усіх складових ринкової інфраструктури і мають на меті створення збалансованої ринкової економіки;

- реформування відносин власності, створення конкурентного середовища в країні тощо одночасно сприяє розвитку елементів ринкової інфраструктури.

- важливим принципом формування інфраструктури є її стабільність, що передбачає досягнення стабільності функціонування не тільки основних елементів інфраструктури, але і їх нормативної бази;

- кожний елемент ринкової інфраструктури повинен відзначатися чіткою цільовою скерованістю на ефективний розвиток економіки, гнучкістю до ринкових реформ, максимально задовольняти потреби суб'єктів і об'єктів господарювання та відповідати міжнародним й державним стандартам якості обслуговування, взаємодії і керування.

Головними складовими у світовому досвіді організації сільськогосподарського ринку вважаються: послідовні демократичні засади організації ринку як самоуправління товаровиробників при певній участі в цьому процесі державних структур; виділення із загального аграрного ринку відповідних його частин, на яких предметом обміну виступають окремі товари або їх групи з близькими маркетинговими властивостями; одночасне формування кожного продуктового ринку як загальнодержавного, а не як сукупності територіальних ринків; поєднання державного регулювання цін (шляхом грошових та товарних інтервенцій) з регулюванням доходів; високий рівень державної бюджетної підтримки сільськогосподарських товаровиробників різноманітними засобами; виражений ізоляціонізм у взаємовідносинах національного сільськогосподарського ринку зі світовим.

Висновки та подальші дослідження. Залежно від видів ринку ринкова інфраструктура поділяється на інфраструктуру ринку капіталів, цінних паперів, товарів і послуг тощо. Під макроекономічною ринковою інфраструктурою слід розуміти систему державних, приватних і громадських інститутів (організацій і установ) та технічних засобів, що обслуговують суб'єкти ринкових відносин і забезпечують їх ефективну взаємодію.

Формування та стабілізація продовольчого ринку для задоволення потреб населення повинна здійснюватися шляхом розвитку оптової та біржової торгівлі, вдосконалення комерційних відносин товаровиробників, продавців та споживачів усіх форм власності, надання гарантій виконання біржових контрактів, застосування ф'ючерсних та опціонних схем продажу.

При формуванні ринкової системи забезпечення і обслуговування сільського господарства основними складовими інфраструктури ринку матеріально-технічних засобів виробництва і збуту продукції та продовольства є товарні біржі з брокерськими конторами, агроторговельні дома, аукціони, оптово-продовольчі ринки, ярмарки.

Центральним елементом інфраструктури товарного ринку є біржа - установа, яка організовує процес укладання операцій купівлі-продажу стандартизованих товарів на принципі врівноваження попиту і пропозиції.

Серед багатьох посередницьких структур найбільш ефективними є торгові дома - універсальні, багатогалузеві формування, що являють собою великі торговельні об'єднання, котрі мають тісні контакти з виробниками товарів і банками. Агроторговельний дім (АТД) - підприємство оптової торгівлі, яке здійснює операції купівлі-продажу як від імені товаровиробників чи споживачів, так і за власний рахунок, може виконувати також консигнаторські угоди (реалізувати імпорتنу продукцію - матеріально-технічні ресурси та ін.). Основними функціями АТД є: торговельно-посередницька; організаційно-виробнича; інформаційно-координаційна; аналітично-консультаційна; інші напрями діяльності.

Література

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М.В., Зубець М. В., Саблук П. Т. та ін.]; за ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука, В. Я. Месель-Веселяка, М. М. Федорова. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.
2. Беленький П.Ю. Ринкова інфраструктура і проблеми економічного розвитку в умовах формування конкурентного середовища / П.Ю. Беленький, Н.І. Гомольська // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Інвестиції і реструктуризація економіки регіону: Щорічник наукових праць – НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів. – Вип.ХІ. – 2000. – С. 8-21.
3. Дмитрук Б.П. Організація біржової діяльності в агропромисловому комплексі / Б.П. Дмитрук. – К. : Либідь, 2001. – 19 с..
4. Заяць В.М. Розвиток ринку сільськогосподарських земель : монографія / В.М. Заяць. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – С. 55-64.
5. Ибрагимов Л.А. Инфраструктура товарного рынка / Л.А. Ибрагимов. – М. : «Издательство «ПРИОР», 2001. - 256 с.
6. Інфраструктура товарного ринку : навч. посібник / Під ред. д-ра екон. наук, проф. І.В. Сороки. – К. : НМЦВО МОН України, НВФ “Студцентр”, 2002. – 608 с.
7. Іпотечний ринок в Україні: проблеми та перспективи. – К. : Міжнародний інститут фінансів, 2003. – 144 с.

8. Калетник Г.М. Розвиток ринку біопалива в Україні : монографія / Г.М. Калетник. – К. : Аграрна наука. – 2008. – 464 с.
9. Остапчук А.Д. До аналізу наукових поглядів на формування ринкових відносин / А.Д. Остапчук, Р.П. Саблук // Економіка АПК. – 2009. – №1 – С. 86-88.
10. Павленчик Н.Ф. Еволюція розвитку аграрного ринку України / Н.Ф. Павленчик // Економіка АПК. – 2008. – №4. – С. 117.
11. Пасхавер Б.Й. Ринок землі: світовий досвід та національна стратегія / Б.Й. Пасхавер // Економіка АПК. – 2009. – № 3. – С. 47-53.
12. Пилипенко Т.В. Формування ринку ріпаку в Україні / Т.В. Пилипенко // Економіка АПК. – 2010. – №11. – С 70-73.
13. Питель С.М. Теоретичні аспекти сутності ринку товарів та його функціонування / С.М. Питель // Інноваційна економіка. – 2008. – № 4 (10). – С. 51–54.
14. Поточна кон'юнктура і прогноз ринків сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні на 2002/2003 маркетинговий рік / За редакцією О.М.Шпичака, А.В. Розгон. – К. : ІАЕ УААН, 2002. – Вип. 9. – 341 с.
15. Регулювання ринків, товарів і послуг на засадах норм і принципів системи ГАТТ/СОТ / С.Г. Осика, В.Т. Пятницький, А.С. Осика, О.В. Штефанюк – К. : УАЗТ, 2000. – 336 с.
16. Розвиток секторів і товарних ринків України / В.О. Точилін, К.В. Гуменюк, Т.П. Загорська та ін.; В.О. Точилін (ред.); НАН України. Інститут економічного прогнозування. – К., 2001. – 398 с.
17. Федько В.П. Інфраструктура товарного ринка / В.П. Федько, Н.Г. Федько. – Ростов н/Д: Феникс, 2000 – 512 с.
18. Формування ринку землі в Україні / [В.П. Галушко, Ю.Д. Білик, А.С. Даниленко та ін.] ; за ред. А.С. Даниленка, Ю.Д. Білика. – К. : Урожай, 2002. – 280 с.
19. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції (практичний посібник) / За ред. П.Т. Саблука. – К. : ІАЕ УААН, 2000. – 555 с.
20. Шмига О.О. Інфраструктурне забезпечення ринку продукції АПК / О.О. Шмига // Агроінком. – Київ, 2005. – № 4. – С. 5–8.

References

1. Prysiazniuk, M.V., Zubets, M.V., Sabluk, P.T. etc (2011), *Ahrarnyi sektor ekonomiky Ukrainy (stan i perspektyvy rozvytku)* [Agrarian sector of economy Ukraine (state and prospects of development)], NNTS IAE, Kyiv, Ukraine, 1008 p.
2. Bieliienkyi, P.Yu. and Homolska, N.I. (2000), "Market Infrastructure and problems of economic development in conditions of formation competitive environment", *Shchorichnyk naukovykh prats – NAN Ukrainy. Instytut rehionalnykh doslidzhen*, issue XI, Lviv, Ukraine, pp. 8-21.
3. Dmytruk, B.P. (2001), *Orhanizatsiia birzhovoi diialnosti v ahropromyslovomu kompleksi* [The organization of exchange activities in agroindustrial complex], Lybid, Kyiv, Ukraine, 19 p.
4. Zaiats, V.M. (2011), *Rozvytok rynku silskohospodarskykh zemel* [Development of the market of agricultural lands], monograph, NNTS IAE, Kyiv, Ukraine, 166 p.
5. Ibragimov, L.A. (2001), *Infrastruktura tovarnogo rynku* [Infrastructure of commodity market], Izdatelstvo «PRIOR», Moscow, Russia, 256 p.
6. Soroka, Í.V. (2002), *Ínfrastruktura tovarnoho rynku*, [Infrastructure of commodity market], tutorial, NMTSVO MON Ukrainu, NVF "Studtsentr", Kyiv, Ukraine, 608 p.
7. *Ipotechnyi rynek v Ukraini: problemy ta perspektyvy* [Hypothecary market in the Ukraine: problems and prospects] (2003), Mizhnarodnyi instytut finansiv, Kyiv, Ukraine, 144 p.
8. Kaletnyk, H.M. (2008), *Rozvytok rynku biopalyva v Ukraini* [The development of the biofuels market in Ukraine], monograph, Ahrarna nauka, Kyiv, Ukraine, 464 p.
9. Ostapchuk, A.D. and Sabluk, R.P. (2009), "To analysis of scientific views on the formation of market relations", *Ekonomika APK*, no. 1, pp. 86-88.
10. Pavlenchuk, N.F. (2008), "The evolution of development the agrarian market of Ukraine", *Ekonomika APK*, no. 4, p. 117.
11. Paskhaver, B.Y. (2009), "The land market: international experience and national strategy", *Ekonomika APK*, no. 3, pp. 47-53.

12. Pylypenko, T.V. (2010), "Formation of market of rapeseed in Ukraine", *Ekonomika APK*, no. 11, pp. 70-73.
13. Pytel, S.M. (2008), "The theoretical aspects of the essence of market goods and its functioning", *Innovative Economy*, no 4 (10), pp. 51–54.
14. Shpychak, O.M. and Rozhon, A.V. (2002), *Potochna koniunktura i prohnoz rynkiv silskohospodarskoi produktsii ta prodovolstva v Ukraini na 2002/2003 marketynhovyi rik* [Current conjuncture and prognosis of markets for agricultural products and Food of in Ukraine on 2002/2003 marketing year], IAE UAAN, Kyiv, Ukraine, issue 9, 341 p.
15. Osyka, S.H., Piatnytskyi, V.T., Osyka, A.S. and Shtefaniuk, O.V. (2000), *Rehuliuвання rynkiv, tovariv i posluh na zasadakh norm i pryntsypiv systemy HATT/SOT* [The regulation of markets, goods and services on the basis of norms and principles systems GATT / WTO], UAZT, Kyiv, Ukraine, 336 p.
16. Tochylin, V.O., Humeniuk, K.V., Zahorska T.P. etc. (2001), *Rozvytok sektoriv i tovarnykh rynkiv Ukrainy* [Development of the sectors and commodity of markets of Ukraine], NAN Ukrainy. Instytut ekonomichnoho prohnozuvannya, Kyiv, Ukraine, 398 p.
17. Fedko, V.P. and Fedko, N.H. (2000), *Infrastruktura tovarnogo rynku* [Infrastructure of commodity market], Fenyks, Rostov n/D, Russia, 512 p.
18. Halushko, V.P., Bilyk, Yu.D. and Danylenko, A.S. etc. (2002), *Formuvannya rynku zemli v Ukraini* [The formation of land market in Ukraine], Urozhai, Kyiv, Ukraine, 280 p.
19. Sabluk, P.T. (2000), *Formuvannya ta funktsionuvannya rynku ahropromyslovoi produktsii* [The formation of and functioning of market agroindustrial products], IAE UAAN, Kyiv, Ukraine, 555 p.
20. Shmyha, O.O. (2005), *Infrastrukturne zabezpechennia rynku produktsii APK* [The infrastructure providing the market of products agroindustrial complex], *Ahroinkom*, no. 4, pp. 5–8.

УДК 330.341.1

Шаперенков А.В.,
к.е.н., заст. голови правління ПАТ «ВіЕйБі Банк», м. Київ

ДЕРЖАВНО-БАНКІВСЬКЕ ПАРТНЕРСТВО В РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Shaperenkov A.V.,
cand. sci. (econ.), deputy chairman of JSC "VAB Bank", Kyiv

STATE - BANK PARTNERSHIP IN THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE POTENTIAL OF UKRAINE

Постановка проблеми. Проблему розвитку економіки за рахунок адекватного механізму взаємодії органів державної влади і бізнесу успішно вирішують більшість індустріально розвинених країн. В Україні через обмеженість ресурсної бази держави, власних фінансових можливостей підприємств, високі відсоткові ставки за кредитами та високі економічні ризики подальший суспільно-економічний розвиток неможливий без використання механізму державно-приватного партнерства. За таких умов до надважливих відповідних завдань належать дослідження процесів створення сприятливого середовища для національного бізнесу, важливою компонентою якого є створення альянсу банків, бізнесу та держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні проблеми використання державних (муниципальних) запозичень і кредитних ресурсів для розвитку партнерства держави та приватного капіталу досліджували безпосередньо Р. Барро, А.В. Баженов, В.А. Белов, С.Л. Брю, Д.Л. Головачов, Ю.А. Данілов, Е. Домар, Б.І. Златкіс, А.А. Льовченко, А. Лернер, Ф. Рабоуцці та ін. Разом з тим недостатньо досліджено основні напрямки впровадження механізму державно-банківського партнерства у систему грошового